

Λύσεις Θεμάτων Αρχαίων Θεωρητικής Κατεύθυνσης 01-06-2006

A. Έγινε λοιπόν φανερό ότι πρέπει να θεσπιστούν νόμοι για την παιδεία και ότι πρέπει να την κάνουμε ίδια για όλους· τώρα, ποιος θα πρέπει να είναι ο χαρακτήρας της και με ποιον τρόπο θα πρέπει αυτή να ασκείται, αυτά δεν πρέπει να διαφύγουν την προσοχή μας. Γιατί σήμερα υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ως προς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Πράγματι, δεν έχουν όλοι την ίδια γνώμη ως προς αυτά που πρέπει να μαθαίνουν οι νέοι είτε με στόχο την αρετή είτε με στόχο τον καλύτερο τρόπο ζωής· ούτε είναι φανερό αν πρέπει η παιδεία να έχει στόχο της πιο πολύ την άσκηση και καλλιέργεια του νου ή τη διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα.

Αν ξεκινήσουμε από την εκπαίδευση που παρέχεται σήμερα, η έρευνά μας θα βρεθεί αντιμέτωπη με μεγάλη σύγχυση, και δεν είναι καθόλου φανερό αν η παιδεία πρέπει να προσφέρει αυτά που είναι χρήσιμα για τη ζωή ή αυτά που οδηγούν στην αρετή ή αυτά που απλώς προάγουν τη γνώση (γιατί όλες αυτές οι απόψεις έχουν βρει κάποιους υποστηρικτές). Και δεν υπάρχει απολύτως καμία ομοφωνία για τις σπουδές που οδηγούν στην αρετή (εξάλλου δεν έχουν όλοι την ίδια ιδέα για την αρετή που τιμούν· επομένως, είναι φυσικό να υποστηρίζουν διαφορετικές γνώμες και ως προς την άσκησή της).

B1. Στο απόσπασμα ο Αριστοτέλης διατυπώνει προβληματισμούς για το περιεχόμενο της παιδείας και τους στόχους της εκπαίδευσης: α. τι πρέπει να μαθαίνουν οι νέοι με σκοπό την κατάκτηση της αρετής ή τον καλύτερο τρόπο ζωής και β. ποιος πρέπει να είναι ο στόχος της παιδείας. Διαπιστώνει μάλιστα ότι υπάρχει σύγχυση ως προς το πού η πολιτεία θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερο βάρος: στην άσκηση του νου ή στη διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα.

Η «εμποδών παιδεία», δηλαδή η παιδεία που ισχύει στην κοινωνία μας, αυτή με την οποία είμαστε καθημερινά σε επαφή, απαντά στα ερωτήματα του Αριστοτέλη. Όπως εξηγεί, όμως, οι απόψεις για το τι πρέπει να ασκείται περισσότερο ποικίλλουν μεταξύ: α. των χρήσιμων για τη ζωή, β. των σπουδών που οδηγούν στην αρετή και γ. αυτών που απλώς προάγουν τη γνώση. Η παιδεία που παρεχόταν στην εποχή του ήταν: ανάγνωση-γραφή και ζωγραφική – σχέδιο

(χρήσιμα προς τον βίον), η γυμναστική (καλλιεργούσε την ανδρεία), και η μουσική (η οποία ήταν χρήσιμη και για τη ζωή και για την διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα). Επιπλέον, ειδικά ως προς τις σπουδές που οδηγούν στην αρετή, ο Αριστοτέλης επισημαίνει ότι και εδώ έχουν διατυπωθεί διαφορετικές γνώμες. Σε άλλο χωρίο έχει υποστηρίξει ότι η αρετή των πολιτών βρίσκεται μέσα στην πολιτεία και καλλιεργείται με την παιδεία. Στα *Ηθικά Νικομάχεια* ο ίδιος έχει ορίσει την αρετή, άλλοι όμως διαφωνούν. Δεν είναι αποσαφηνισμένο τι πρέπει να διδάσκονται οι νέοι για να οδηγηθούν στην αρετή και αυτό οφείλεται στο ότι ενώ όλοι τιμούν την αρετή, ο καθένας έχει διαφορετική άποψη για το τι είναι αυτή. Επομένως είναι διαφορετικές και οι απόψεις για την άσκησή της.

B2. Ο Αριστοτέλης και στον τομέα της εκπαίδευσης ακολουθεί τη μέση οδό μεταξύ θεωρητικού βίου και καθημερινής πράξης: Θεωρεί ως δεδομένο ότι πρέπει να διδάσκονται τα χρήσιμα και από αυτά επιλέγει όσα είναι αναγκαία. Από αυτά πάλι επιλέγει όσα αρμόζουν σε ελεύθερους ανθρώπους και όχι αυτά που αρμόζουν σε ανελεύθερους. Τα *ελευθέρια έργα* είναι ωφέλιμα, γιατί οδηγούν αυτόν που τα ασκεί στην αρετή, ενώ τα *ανελευθέρια* είναι βάνανυσα: ταλαιπωρούν το σώμα, τραυματίζουν την ψυχή και ευτελίζουν τον άνθρωπο, απομακρύνοντάς τον από την κατάκτηση της αρετής. Ο ελεύθερος άνθρωπος έχει σταθερό προσανατολισμό στο βασικό του σκοπό, που είναι η καλλιέργεια του νου, η μόρφωση της ψυχής και η κατάκτηση της αρετής.

B3. Ο Αριστοτέλης θεωρεί υποχρέωση του νομοθέτη να ασχοληθεί σοβαρά με το θέμα της παιδείας των νέων. Η παιδεία έχει θετική επίδραση στη λειτουργία της πόλεως, αφού η εκπαίδευση στοχεύει στην αρετή, η αρετή έχει στόχο την ευδαιμονία των πολιτών, και η ευδαιμονία είναι ο ύψιστος στόχος της πόλεως - και πρωταρχικό ζητούμενο της φιλοσοφίας του Αριστοτέλη. Επομένως τα θέματα της παιδείας και η φροντίδα γι' αυτήν πρέπει να ανήκουν στην αρμοδιότητα του κράτους (να έχουν δημόσιο χαρακτήρα) και να ρυθμίζονται με νόμους· γι' αυτό δε μπορεί ο καθένας να μορφώνει τα παιδιά του όπως θέλει. Αφού «*κανένας πολίτης δεν πρέπει να πιστεύει ότι ανήκει στον εαυτό του, αλλά, αντίθετα, ότι όλοι οι πολίτες ανήκουν στην πόλη*», θα πρέπει η φροντίδα για το κάθε μέλος της πόλης να είναι κοινή και συνταιριασμένη με τη φροντίδα για το σύνολο. Επιπλέον, το περιεχόμενο της παιδείας πρέπει να

είναι ανάλογο με το είδος του πολιτεύματος, για να διατηρείται το πνεύμα και το ήθος του.

Η δικαιοσύνη, για τον Αριστοτέλη, είναι συστατικό στοιχείο της πόλης, την οποία ο πολίτης κατακτά με την παιδεία. Η δικαιοσύνη υπάρχει ανάμεσα στους ανθρώπους που οι μεταξύ τους σχέσεις ρυθμίζονται με το νόμο και είναι η ιδιότητα με την οποία το άτομο ζει σε απόλυτη συμφωνία προς την κοινωνική ηθική της πόλης του. Η δικαιοσύνη είναι εκείνη που συγκρατεί την τάξη στην πολιτική κοινωνία και εξασφαλίζει την ευρυθμία. Αυτή θα οδηγήσει τον άνθρωπο να χρησιμοποιήσει τα όπλα (τα πάθη, ο λόγος – ομιλία και λογική σκέψη) με τα οποία τον εφοδίασε η φύση για να υπηρετήσει την αρετή και τη φρόνηση.

B4. Σχολικό εγχειρίδιο σελ. 145- 147: «Στη Μακεδονία ο Αριστοτέλης ... Ηθικά Νικομάχεια»

B5.

λανθάνειν

λάθος, αλήθεια

μανθάνειν

μάθηση, μάθημα

εΐληφε

λήμμα, λαβή

διαφέρονται

συμφορά, ενδιαφέρον

νομίζουν

νόμισμα, νομισματοκοπείο

Γ1. Και ο Αντισθένης είπε: πώς, λοιπόν, Σωκράτη, ενώ έχεις τέτοια άποψη, δεν εκπαιδεύεις κι εσύ την Ξανθίππη, αλλά έχεις γυναίκα τη χειρότερη από όσες υπάρχουν, και νομίζω και από όσες έχουν υπάρξει και από όσες θα υπάρξουν;

Επειδή, είπε, βλέπω και όσους θέλουν να γίνουν ικανοί ιππείς να έχουν (στην κατοχή τους) όχι τα πιο υπάκουα, αλλά τα άγρια άλογα. Γιατί νομίζουν ότι, αν μπορούν να δαμάζουν τα τέτοιου είδους (άλογα), εύκολα βέβαια θα χρησιμοποιούν (ιππεύουν) και τα άλλα άλογα. Κι εγώ, λοιπόν, επειδή θέλω να συναναστρέφομαι και να ομιλώ με ανθρώπους, έχω αυτήν (τη γυναίκα - ενν.), επειδή γνωρίζω καλά ότι, αν αντέξω αυτήν, εύκολα βέβαια θα συνυπάρξω/συναναστρέφομαι με όλους τους άλλους ανθρώπους.

Γ2α.

ἔφη

φάθι

γιγνώσκων

ἐγνώκατε

ὄρῳ

ἑώρας

νομίζουσι

νομιοῦσι

κατέχειν

κατάσχη

Γ2β.

σύ

ὑμῖν

γυναικί

γύναι

θυμοιδεῖς

θυμοιδές

ἵππους

ἵππῳ

ἅπασιν

ἁπάσης

Γ3α.

- **γυναικί:** Αντικείμενο στο ρήμα *χρῆ*
- **τῶν οὐσῶν:** γενική διαιρετική (ονοματικός ετερόπτωτος προσδ.) από τον υπερθετικό βαθμό «χαλεπωτάτη»
- **κτωμένους** : κατηγορηματική μετοχή (από το ὄρῳ = ρ. αισθήσεως σημαντικό), συνημμένη στο αντικείμενο του ρ. (βουλομένους)
- **χρῆσθαι:** αντικείμενο στη μετοχή «βουλόμενος» και τελικό απαρέμφατο
- **εὔ:** επιρρηματικός προσδ. του τρόπου στο «είδώς»
- **ἅπασιν:** κατηγορηματικός προσδ. (ονοματικός ομοιόπτωτος προσδ.) στο «άνθρώποις»

Γ3β.

1. Υπόθεση: «**ἦν ... δύνωνται κατέχειν**»

Απόδοση: «**νομίζουσι γάρ ραδίως ... χρήσεσθαι.**»

= εξαρτημένος υποθετικός λόγος.

Υπόθεση: ἦν + υποτακτική

Απόδοση: απαρέμφατο μέλλοντα

Είδος: **προσδοκώμενο**

2. Υπόθεση: «**εἰ ... ὑπόισω**»

Απόδοση: «**ὅτι ραδίως ... συνέσομαι.**»

= εξαρτημένος υποθετικός λόγος.

Υπόθεση: εἰ + οριστική

Απόδοση: οριστική (σε ειδική πρόταση)

Είδος: **πραγματικό**